

معلمی اتفاقی نیست

نیم‌نگاهی به همایش نکوداشت یکصدمین سال تربیت معلم در ایران و گرامیداشت مقام معلم

در روزهای ۱۳ و ۱۴ اردیبهشت‌ماه ۹۸، «همایش ملی نکوداشت یکصدمین سال تربیت معلم در ایران و بزرگداشت مقام معلم» در مرکز همایش‌های صداوسیما و محل اجلاس سران برگزار شد. صرف‌نظر از اهمیت و چیستی این تلاش ارزشمند، این سؤال مطرح است که دستاورد این دست از فعالیت‌ها و عبور دادن یکصد سال فرایند اجتماعی تربیت‌معلم و واکاوی آن، چه رهاوردی برای بالندگی و شکوفایی هرچه بیشتر جریان تربیت‌معلم دارد؟ و معلمان و همکاران کنجکاو فرهنگی با چه بایسته‌هایی می‌توانند در غنی‌سازی خود از یافته‌های همایش بهره‌گیرند.

برای پاسخ نسبی به این سؤال و سایر سؤال‌ها که به‌طور طبیعی در ذهن جوشش می‌کند؛ توجه مخاطبان گران‌قدر را به گزارش زیر جلب می‌کنیم.

نمونه‌های تربیت معلم در ایران

به این نتیجه می‌رسیدیم که بر حسب مقتضیات استانی، منطقه‌ای، اجتماعی و سایر متغیرهای اثرگذار، موضوع تربیت معلم نیز از نوسان‌های زمانی و فراز و فرودهای مکانی برخوردار است. این موضوع مؤید آن است که تربیت معلم، گرچه پدیده‌ای رسمی و برنامه‌ریزی شده بود، اما همیشه و در طی یکصد سال گذشته، تحت تأثیر شرایط محیطی، رنگ و بوی روزگار را به خود گرفته و انعطاف‌پذیر شده است. همین موضوع، دلچسبی پژوهش و تحقیق در این موضوع را برای محقق به ارمغان می‌آورد.

نمایشگاهی که از آثار و اسناد تربیت معلم در استان‌ها در محل همایش برگزار شده بود، خوشبختانه مانع از آن شد که همایش حالت یکنواخت و کسل‌کننده به خود بگیرد. آشنایی با یافته‌های استانی در موضوع تربیت معلم، هر کدام تنوع و جاذبه منحصر به فرد خود را داشت. شور و هیجان توضیح‌دهندگان بر لطف مطلب می‌افزود و نشانه‌های قومی و بومی از لباس و سوغاتی و ارائه بروشور و کتاب و محصولات فرهنگی، رنگ ملال و خستگی را از چهره مخاطب می‌زدود.

در هر حال، هر کدام از مسئولان برپایی همایش، به فراخور نوع مسئولیت، اطلاعاتی درباره چند و چون ابعاد و زوایای همایش در اختیار حاضران قرار می‌دادند، اما شاه‌بیت کلام آن‌ها «مهم‌بودن فرایند تربیت معلم و کارآمد کردن یا سرآمد کردن معلمی تراز برای نظام تعلیم و تربیت» بود. در میزگردهای تخصصی نیز سخنرانان با شور و حال زوایای گوناگون موضوع تربیت معلم را

عصر و جامعه‌ای، متفاوت با سایر اعصار و جوامع است، اما وجه مشترک همه آن‌ها موضوع تربیت معلم و تربیت نسل و ویژگی‌ها و نیازهای آموزشی است که در همه جوامع کم‌وبیش دغدغه اصلی است.»

اگر چنین رویکردی را مبنای اصلی و نقطه عزیمت و آغازین همایش بدانیم، باید دید که همت برگزارکنندگان چه خط سیری را طی کرده و از این نقطه آغاز به کجا رسیده است؟

همایش با تشکیل گروه‌های علمی و فراخوان و محوربندی موضوعات ذی‌ربط در نهایت به انتخاب و پذیرش ۴۰ مقاله رسید که چکیده هر کدام در ویژه‌نامه‌ای به چاپ رسید و ستاد اجرایی نیز متن کامل مقالات را در قالب سی‌دی در روزهای همایش به شرکت‌کنندگان ارائه و در سایت همایش بارگذاری کرد. در واقع، این حرکت منابعی علمی و غنی برای خانواده آموزش و پرورش و به‌ویژه معلمان محقق و اهل مطالعه و مشتاق یافته‌های تازه به ارمغان آورد.

به همین سان، در مدت باقی‌مانده برای برگزاری همایش، برنامه‌های دیگری نیز طراحی شده بود؛ به‌نحوی که با محوریت چهل‌سالگی انقلاب اسلامی، نکوداشت چهلمین سال تربیت معلم در ۳۱ استان مورد توجه قرار گرفت. به‌نظر می‌رسد نکته جالب این همایش علمی و ملی این است که شور و حرکتی در سطح کشور برای جمع‌آوری اسناد و مدارک تربیت معلم فراهم آورد.

نکته دلنشین‌تر این است که وقتی نمایشگاه ۳۱ استان شرکت‌کننده را در محل همایش مورد توجه قرار می‌دادیم،

این همایش سال ۱۳۹۷ شمسی را مبنای اولین سال تربیت معلم قرار داده است؛ یعنی همان سال تأسیس دارالمعلمین که موضوع تربیت معلمان برای اولین بار و به شکل رسمی وجهه همت دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت آن روزها قرار گرفت. در مورد چرایی برپایی همایش و یا به عبارتی فلسفه برپایی آن، **دکتر خنیفر**، رئیس همایش و رئیس دانشگاه فرهنگیان، بر این باور است که: «مطالعه تجارب، موفقیت‌ها و ناکامی‌های احتمالی در تربیت معلم، ضمن آشنایی با این فرایند، افق‌های روشنی در پیش‌روی سیاستگذاران، برنامه‌ریزان و آموزشگران باز می‌کند و موجب می‌شود در برنامه‌ریزی تربیت معلم حرفه‌ای از آزمون و خطا پرهیز شود. اگرچه شرایط فرهنگی هر

در دورهٔ صدساله می‌کاویدند و نتایج دستاوردهای خود را ارائه می‌کردند.

در این گزارش نمی‌توان حتی به برگزیده‌های سخنرانی‌ها اشاره کرد، اما برای گرفتن الهام و گرفتن ایده، مطالب ارائه شده بسیار غنی و قابل استفاده‌اند. دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان برگزارکنندهٔ اصلی همایش، این شعار محوری را وجههٔ همت خود قرار داده بود که «اعتبار دانشگاه فرهنگیان سرمایه‌هایش است.» نکته‌ای که مؤید اصلی آن نیز در کلام مقام معظم رهبری چنین آمده است که: «مراکز تربیت معلم و دانشگاه فرهنگیان مرکز

متبلور شود.

سخنرانان صمیمانه به معلمان پیام می‌دادند که به دانش‌آموزان علاقه داشته باشیم و بدانیم که آینده را آن‌ها می‌سازند. این سخن را گرچه بارها شنیده‌ایم، ولی از تکرارهای بدون ملالی است که باید باز هم آن را شنید.

در روز اول همایش، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و در روز دوم نیز ریاست محترم جمهور، سخنران ویژه همایش بودند. به‌طور طبیعی، بسط و تحصیل سخنان مطرح شده نیازمند گزارش مبسوط دیگری است، اما همکاران علاقه‌مند می‌توانند با مراجعه به سایت

بومی و درون‌زا استوار شده است. در حال حاضر، یکی از نگرانی‌ها این است که خروجی نظام تعلیم و تربیت به انسان‌های مورد نظر جوامع غربی منجر شود و عملاً کارایی لازم برای جامعه خودی نداشته باشد. اما باید در نظر داشت که تربیت معلمان آگاه و دارای دیدگاه انتقادی می‌تواند به نقد و تحلیل شیوه‌های آموزش غربی نیز بینجامد؛ به‌گونه‌ای که مواجهه انتقادی با تفکرات تربیتی مغرب‌زمین و غربال و منطبق و سازگار کردن آن با رشته‌های بومی و ملی، می‌تواند راه را برای استفاده آگاهانه از این منبع فراهم سازد. تمام این موارد در سایه‌سار گزینش بهترین روش‌های تربیت معلم معنی می‌یابد. البته باید به‌خاطر سپرد، برای تولید و تجهیز فرایند تربیت معلم، با توجه به گسترهٔ رشته‌ها و عرصهٔ نیازها، یک روش وجود ندارد. در این مورد انعطاف و مقتضیات نیز باید مورد اهتمام قرار گیرد. اما موضوع نظریه‌سازی و نگاه جامعه‌شناسانه به موضوع تربیت معلم در گذر زمان و در نظر داشتن نیازسنجی و آینده‌نگری‌ها وظیفهٔ مهمی است که باید با یافته‌ها و دستاوردهای همایش «نکوداشت یک‌صدسال تربیت معلم در ایران و گرامیداشت مقام معلم» مورد توجه قرار گیرد.

برپایی همایش این درس آموزشی را داشت که بتواند در سطح کشور، برای «تربیت معلم» جریان‌سازی کند. این اهتمام ارزشمند شایستهٔ تقدیر دست‌اندرکاران و هستهٔ اصلی آن، دانشگاه فرهنگیان، است.

در کلام آخر باید گفت، در این دور روز، شور و حال حاضران و برگزارکنندگان همایش بسیار تماشایی بود. از همهٔ استان‌ها آمده بودند. گویی یک ایران کوچک دور هم جمع آمده بود تا حدیث و قصهٔ شأن و منزلت معلم را نکو دارد. این همه لطف و خوبی که موج می‌زد، در حقیقت از شأن خود معلم بود؛ معلمانی بی‌بدیل و رهروانی بی‌ادعا که قدر و منزلتشان همیشه در فزونی باد!

دانشگاه فرهنگیان به نشانی:

www.cfu.ac.ir

از تمام منابع شفاهی، مکتوب و سیار اسناد استفاده لازم را ببرند. مجموع کتاب‌های تربیت معلم در سایر کشورها نیز منبع تحقیقاتی ارزشمندی است که توجه به آن ضروری است و در همایش رونمایی شد.

اکنون که یکی از دستاوردهای همایش یک‌صد سال تربیت معلم در ایران، تنظیم و تدوین تاریخ این جریان مهم اجتماعی است، لازم است دستمایه‌های موجود برای تحصیل و آکاوی داده‌ها و اطلاعات به‌دست آمده مورد توجه قرار گیرند. در زمینهٔ تربیت معلم، حقیقت این است که انتظار معلمان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت، رسیدن به بهترین شیوهٔ مطلوب است که بر نظریه‌سازی

ثقل نظام آموزشی کشورند.»

وقتی رهبری نظام از همکاران فرهنگی به‌عنوان «جامعهٔ عظیم‌الشان معلمی» یاد می‌کنند، نشان از آن دارد که اهتمام در موضوع تربیت معلم امری است که پایانی ندارد و در این راستا، هر چه هزینه کنیم، سرمایه‌گذاری است و بازگشت آن بهبود کیفیت آموزشی است. چقدر این کلام یکی از سخنرانان شایسته بود که معلمی اصلاً امری اتفاقی نیست، بلکه توفیقی است که نصیب هر کسی نمی‌شود.

سخنرانان، کلام ژاپنی‌ها را گوشزد می‌کردند که «آموزش ابتدایی گذرنامهٔ زندگی است.» و اینکه باید در صد درصد دانش‌آموزان، که بنابر آمار فقط یک درصد آن‌ها خلاق هستند، خلاقیت را با تربیت بهینه افزایش داد و کلاس درس را به جایگاهی رساند که اندیشه